

UVOD

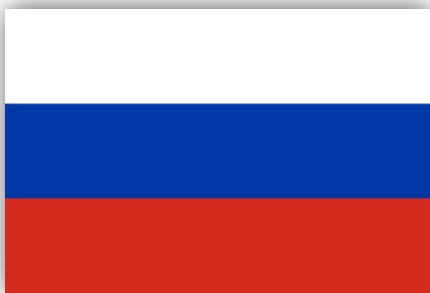
Druga oružana agresija Rusije na Ukrajinu¹ od 24.2.2022. snažno je i negativno utjecala na brojne aktivnosti na različitim razinama. U strateškom smislu dovela je do

potrebe za redefiniranjem postojeće nadnacionalne (prvenstveno na razini Euro-Azije) sigurnosne infrastrukture, reorganiziranjem i optimiziranjem postojećih energetske opskrbenih pravaca te kreiranjem novih kojima se omogućava njihova stvarna diversifikacija, dubinska analiza sposobnosti modernih demokratskih društava i država za učinkovitim (prvenstveno preventivnim) suočavanjem s budućim krizama. EU treba detaljno i potpuno napraviti objektivne raščlambe razvoja Ruskih agresivnih aktivnosti i potencijala od 2000.-ih do danas kako bi se signali koji upućuju na radikalizaciju i rast agresivnosti pojedinog aktera na međunarodnoj sceni mogli na vrijeme prepoznati s ciljem prevencije i odvratanja budućih izazivača kriza od njihovih agresivnih nauma. Proces poznat pod kraticom LI-LL (Lessons Identified – Lessons Learned).

¹ Izvor slike: <https://nsf-journal.hr/online-issues/focus/id/1373>, DOI: <https://doi.org/10.37458/nstf.23.2.2>

Taj je proces nužno primijeniti na druga geopolitička područja koja potencijalni napadač može iskoristiti s ciljem izazivanja kriza i destabiliziranjem tog područja kako bi odvuкао pažnju te usmjerio preventivne kapacitete obrambenih sustava na sekundarne i/ili čak tercijarne ciljeve, unio informacijski šum u komunikacijske kanale, omeo (poništió ili usporio) proces donošenja odluka te dobio vrijeme za izvođenje i ispunjavanje svojih primarnih strategijskih ciljeva. Jedan od ključnih instrumenata koji takav napadač mora razviti je sposobnost stjecaja stanja informacijske nadmoći na ciljanom području kako bi se planiranjem i provođenjem informacijskih operacija utjecaja ispunili postavljeni ciljevi i zadaće. U tom je kontekstu potrebno podrobno analizirati zlonamjerne aktivnosti koje Rusija, već dulje vrijeme, planira i provodi na području država poznatih pod nazivom WB6, a koje su posebno intenzivirane prije te posebno nakon druge Ruske oružane agresije na Ukrajinu u veljači 2022.

Instrumenti Ruskog utjecaja na području WB6

Ruska Federacija je, kao posljedicu dugoročnog planiranja i realiziranja brojnih aktivnosti na području WB6, ali i na razini Europskog kontinenta, stvorila uvjete uporabe različitih vektora koja može koristiti kao

instrument u napadnim djelovanjima. Identifikacija tih vektora je prvi preduvjet koji se mora napraviti kako bi se stvorili uvjeti za planiranje prvenstveno obrambenih aktivnosti, a kasnije i preventivnih i odvrćajućih mjera s ciljem sprječavanja budućih malignih djelovanja. S obzirom na organiziranost, povijest, sastav, funkcionalnost, ulogu i mogućnosti država WB6, Rusija

svojim djelovanjima pokušava ostvariti nekoliko ciljeva istovremeno:

1. Ostvariti kontrolu nad političkim procesima na nacionalnoj i nadnacionalnoj (euro-atlantske integracije) razini unutar okvira država obuhvaćenih nazivom WB6 (potičući stvaranje te pomažući razvoj prvenstveno populističkih i radikalnih političkih grupacija bez obzira nalaze li se na političkoj ljevici i/ili desnici).
2. Preuzeti nadzor i kontrolu (u što većoj mjeri) nad informacijsko-komunikacijskim kanalima i procesima tih država s ciljem stvaranja informacijske nadmoći (infodemija² i infoksikacija³ su tek sredstva koja koristi u tom procesu).
3. Preuzimanje kontrole i nadzora nad poslovnim procesima (s naglaskom na energetski i financijski sektor te sve druge sektore koji su s njima povezani, a koji Rusiji mogu pomoći u ostvarivanju postavljenih ciljeva i zadaća).
4. Jačanje utjecaja u društvenim aktivnostima koja imaju visoku razinu prihvatljivosti i povezanosti (s obzirom na utjecaj na stanovništvo) među ciljanom publikom s posebnim naglaskom na Srpsku pravoslavnu crkvu te na športske aktivnosti koje karakterizira vrlo visoka gledanost i (posredni) utjecaj na stanovništvo.
5. Stvaranje uvjeta za kontrolu i nadzor procesa izazivanja društvenih kriza, nemira, prosvjeda, nasilja, ekstremizma u ciljanim područjima i među ciljanom publikom, bilo izravno, bilo posredno.
6. Prijenos i pokušaj realizacije svojih ciljeva i zadaća na razini, prvenstveno NATO i EU, posrednim djelovanjem uz pomoć ostvarenih instrumenata moći iz WB6 država.
7. Angažiranje osoba koje su na neki od mogućih načina (poslovni i/ili privatni) povezani s Ruskom Federacijom te

² Informacijska prezasićenost medijskog prostora brojnim informacijskim sadržajima različite razine važnosti i značenja.

³ Trovanje javnog prostora informacijama narušenog integriteta, odnosno brojnim neistinitim sadržajima koje je teže prepoznati u stanju infodemije.

su u dometu djelovanja Ruske obavještajne zajednice (bilo izravno bilo posredno) kako bi ih koristila (neke otvoreno neke prikriveno) za artikuliranje Ruskih interesa prema različitim ciljanim publikama (javnost, mediji, politika, stručna, poslovna, akademska, društvena, sigurnosna, vojna).

Metode kojima se Rusija koristi također su poznate iz brojnih primjera, posebno hibridnih, sukoba i ratova:

1. Podrivanjem povjerenja u postojeće državne i društvene institucije i organizacije, njihovom izravnim i posrednim rastakanjem te nuđenjem drugih modela djelovanja koja se nalaze pod njihovom kontrolom.
2. Unošenjem podjela (polarizacijskih procesa unutar društva i države) kako bi s istim društvima lakše upravljala te kontrolirala i upravljala krizom koju je sama stvorila.
3. Snažno djelovanje na području redefiniranja postojećih te stvaranja novih nacionalnih/lokalnih identiteta kojima unosi dodatni element na kojima temelji aktivnosti (prvenstveno poticanje i jačanje međuetničkih sukoba) kojima pokušava dijeliti i destabilizirati ciljano društvo i državu.
4. Zazivanjem te poticanjem na organiziranje prijevremenih/izvanrednih političkih procesa kao što su izbori ili očitovanje po pitanjima koja dijele društva.
5. Širenjem medijskog utjecaja kroz mrežu prvo lokalnih a potom i nacionalnih medija (elektronskih, tv, radio) koje na različite načine pomažu a koji, za uzvrat, neobjektivno i bez suzdržavanja šire informacijske sadržaje koje Rusija stvara s ciljem obmanjivanja javnosti; u vezi s ovim potrebno je naglasiti pokušaj utjecaja na zakonodavni okvir kojim se omogućava nesankcioniranje onih aktivnosti u javnom medijskom prostoru koja su u modernim demokratskim državama kažnjiva.
6. Medijskim djelovanjima lokalnih diplomatsko-konzularnih predstavništava Ruske Federacije, angažiranje velikog

broja aktivnih trolova i botova koji djelovanjem na društvenim mrežama, širenjem poruka na mobilnim aplikacijama za komuniciranje distribuiraju brojne protuobavijesti na jezicima različitih naroda s područja WB6.

7. Poticanjem ulaska u institucije i organizacije (društva, države, poslovne sustave) Rusiji odanih osoba bez obzira na njihovu (ne)stručnost zbog čega razvojni i reputacijski kapaciteti tog društva i države snose negativne posljedice kako na nacionalnom tako i međunarodnom planu.
8. Preuzimanje kontrole i nadzora nad izvještajno-sigurnosnim sustavima države koju, bilo posredno, bilo izravno, napada i stavlja pod svoju kontrolu kako bi kontrolirala procese unutar te države ali i na međunarodnoj razini posebno ukoliko se radi o državi članici NATO saveza.
9. Poticanje korupcije i organiziranog kriminaliteta (OK), snažno povezivanje vodećih navijačkih skupina (u Srbiji) s OK uz istovremeno unošene u javni medijski prostor optužbi o „kriminalnoj državi“ i njenoj sprezi s OK.

Rusija je uspješno razgranala mrežu sebi bliskih osoba i organizacija na području Srbije, te ostvarila bitan utjecaj na procese odlučivanja u domicilnim/nacionalnim institucijama i organizacijama društva i države koje su spremne na širenje i zaštitu Ruskih nacionalnih interesa. Osobe koje podržavaju Rusiju rade to iz nekoliko različitih pobuda:

1. Materijalnih,
2. Političkih,
3. Svjetonazorskih/vjerskih,
4. Idejnih/ideoloških te
5. Kombinacija dviju ili više prethodno navedenih.

U nastavku ćemo ukratko opisati procese (društvene, političke, informacijske) koji određuju stvarnost i moguću budućnost država WB6.

Republika Srbija

Republika Srbija ima vrlo razvijene i intenzivne odnose (u brojnim područjima) s Ruskom Federacijom. Ti su odnosi istovremeno i zahtjevni i složeni. Na institucionalnoj razini kao i na razini osoba

koje obnašaju brojne različite dužnosti u Srbiji (na razini države, lokalne i regionalne uprave i samouprave, poslovnom, energetskom i finansijskom sektoru, političkim organizacijama, medijima, Srpskoj pravoslavnoj crkvi....). Jedan od razloga takve povezanosti je svakako pitanje neovisnosti Kosova koje Rusija blokira kao stalna članica Vijeća sigurnosti UN. S druge strane to je pitanje koje Srbija ne želi artikulirati u slučaju priznavanja Ruske aneksije Krima što bi dovelo do posljedica i na mogući status Kosova. Stoga Srbija već dugi niz godina pokušava sjediti na više stolica istovremeno. S jedne strane ima vrlo nisku razinu prihvaćanja zajedničke europske vanjske i sigurnosne politike (oko 6-7%) posebno u odnosu na Rusiju, sudjeluje u zajedničkim vojnim vježbama s Rusijom i Bjelorusijom, dok su druge strane ima brojnije aktivnosti s NATO savezom u vojnoj domeni, prodaje streljivo potrebno ukrajinskim oružanim snagama za borbu protiv Rusije (preko treće strane). To je samo jedan od primjera Janusovštine⁴ današnjeg vodstva Republike Srbije.

Srbijanski predsjednik Vučić koristi se politikom iz 90ih godina kako bi ojačao svoj položaj u Srbiji i osigurao si naklonost međunarodne zajednice (MZ) te domicilnog stanovništva. Radikalizacijom političke i društvene scene u Srbiji, Vučić se prema MZ postavlja kao umjerena politička opcija koja je „jamac stabilne Srbije“ koja može biti čimbenik buduće stabilnosti na

⁴ Janus je jedno od rimskih božanstava poznat kao „Bog sa dva lica“, simbol dvoličnosti.

području WB6. S druge strane pak putem medijske scene Srbije, koju gotovo u potpunosti kontrolira, diktira teme i njihov narativ putem kojeg dodatno radikalizira društvo neprestanim dramtiziranjem i plašenjem javnosti „zločestim Zapadom koji nam želi oduzeti Kosovo.“

Dvoličnost je vidljiva u brojnim državnim institucijama i tvrtkama. Uzmimo primjer obavještajne zajednice Srbije. Povremeno su znali dati vrlo jaki medijski tretman o uhićenju osoba koje su povezivali s ruskom obavještajnom zajednicom (ali i američkom) dok je s druge strane na čelo iste te obavještajne zajednice imenovan Aleksandar Vulin koji je dokazano vrlo blizak Rusiji i ruskim političkim stavovima. Rusija je stvorila snažna uporišta u Srbiji: u obavještajnoj zajednici, medijima, gospodarskom sustavu, kroz nazočnost paravojnih/paraizvještajnih struktura kao što je Humanitarni centar u Nišu, kroz djelovanje brojnih nevladinih organizacije, u političkom životu s naglaskom na radikalne i populističke grupacije koje su spremne na ulične prosvjede i nereda (što je bilo posebno vidljivo organiziranjem nereda u Srbiji u srpnju 2020.). Upravo je koncept „Srpskog svijeta“ (koji je eufemizam za stvaranje Velike Srbije koja je bila jedna od ideologija pokretanja ratova zbog kojih se Jugoslavija raspala u krvi) nastao i stvoren po uzoru na koncept Ruskog svijeta.

Nakon agresije na Ukrajinu, Rusija intenzivira svoje javne i nejavne aktivnosti u Srbiji. Srbiju koriste i kao izvor za širenje brojnih protuobavijesti u susjedne zemlje. Koriste gotovo iste komunikacijske kanale kao što su to radili za vrijeme pandemije COVID-19 kad su aktivno radili na smanjivanju procijepljenosti stanovništva (posebno cjepivima koja ne dolaze iz Rusije), nesmiljenim širenjem brojnih teorija zavjera, jačanjem podjela u društvu te poticanjem stanovništva na ulične prosvjede. I danas u javnom medijskom prostoru Srbije uglavnom dominira narativ⁵

⁵ Poruke koje se šalju su: *Rusija, i to sama, ratuje protiv cijelog NATO saveza a ne protiv Ukrajine; Rusija je morala preventivno djelovati pokretanjem „specijalne operacije“ jer su NATO i SAD spremali napad na Rusku Federaciju; Rusija ne može izgubiti rat protiv Ukrajine zato jer je Rusija i nuklearna sila;*

kojim se opravdava Ruska agresija, preuveličavaju Ruske sposobnosti, negiraju ruske zločine i agresiju te optužuju Ukrajinu kao neonacističku tvorevinu. Idu toliko daleko da je jedan medij⁶ na dan Ruske agresije na Ukrajinu na naslovnici objavio tekst: „*Ukrajina napala Rusiju*“. Koriste se vrlo sličnim rječnikom i simbolima kao što su se koristili kad su 90ih godina prošlog stoljeća sotonizirali novoizabranu demokratsku hrvatsku vlast opravdavajući agresiju na Hrvatsku.

Posebno je potrebno naglasiti da medijski sustav Sputnik te RT i dalje neometano funkcioniraju u Srbiji šireći brojne protuobavijesti. Koje potom preuzima i širi medijska mreža na nacionalnoj i lokalnoj razini u Srbiji, Crnoj Gori te BiH te na taj način pokušava zlonamjerno utjecati na ciljane publike na tim područjima. U porukama koje šalju dominiraju snažni protu zapadni narativi, stalno se potiče slavensko i pravoslavno bratstvo Rusa i Srba te se daje podrška ostvarivanju koncepta Ruskog i Srpskog svijeta. Rusija i proruski mediji koji su i dalje odani Vučiću su se posebno angažirali u valu prosvjeda u Srbiji pod nazivom „Srbija bez nasilja“ manipulirajući podacima o broju prosvjednika, njihovim ciljevima i zahtjevima.

Glede gospodarske i financijske sposobnosti i stabilnosti Srbije, potrebno je reći da se Srbija suočava s brojnim zahtjevnim izazovima. Bez stranih izravnih investicija, bez financijske pomoći iz EU fondova, Srbija bi vrlo teško održavala postojeću razinu (ne)stabilnosti vlastitih državnih financija.

Rusi još nisu pokrenuli sve svoje kapacitete a kad ih pokrenu doći će do Dunava; Rusija ne koristi svoje najbolje postrojbe i najmoćnije oružje jer štiti narod u Ukrajini; Ukrajinu treba denacificirati; Ukrajina nije postojala kao država do raspada Sovjetskog saveza; U Ukrajini živi više od 50% Rusa; Rat u Ukrajini je rat između dva bratska slavenska naroda; Zelenski i njegova vlast su samo zapadne marionete; Ukrajinski narod nepotrebno ima velike ljudske žrtve; Slanjem oružja Ukrajini, NATO se bori protiv Rusije do zadnjeg Ukrajinca; Ukrajinske su postrojbe na pragu uništenja tako da sad ratuju strani i zapadni plaćenici i vojnici iz NATO saveza; Poljska želi napasti i zauzeti zapadnu Ukrajinu te Bjelorusiju. Iz navedenih primjera jasno je vidljivo da se radi o protuobavijestima ruskog porijekla kojima je cilj sotonizirati Ukrajinu te glorificirati Rusiju.

⁶ Informer, 24.2.2022.

Republika Hrvatska ima konzistentnu politiku prema Srbiji. Kao i prema drugim državama WB6. Hrvatska je izuzetno zainteresirana za demokratizaciju, stabilizaciju, de-radikalizaciju te pozitivan demokratski razvoj tih društava i država. Ukoliko se postigne takvo stanje u južnom i istočnom susjedstvu Hrvatske, to će područje prestati biti izvor brojnih sigurnosnih izazova koji mogu negativno utjecati na stabilnost, sigurnost i demokratski poredak ne samo u Hrvatskoj nego i u EU. Na primjeru migrantske krize iz 2015., kao i kasnijih, doduše manjih ali isto intenzivnih migrantskih valova, vidjeli smo koliko je to područje osjetljivo i ranjivo s obzirom na brojne sigurnosne izazove (u ovom slučaju u sprezi državne politike i organiziranog kriminala)⁷.

Hrvatska ima brojna otvorena pitanja sa Srbijom. Od pitanja nestalih (podaci o kojima se nalaze u posebnim fondovima i zbirkama vojnih dokumenata u Beogradu), teritorijalnih sporova na Dunavu, naknade zarobljenim, mučenim i ubijenim državljanima Hrvatske koji su završili u srbijanskim koncentracijskim logorima, demokratizacija, deradikalizacija društva i države, sloboda medija i pravosuđa, poštivanje ljudskih i manjinskih prava, prihvaćanje i pridržavanje EU vanjske i zajedničke politike, poštivanja načela, uvjerenja i sustava vrijednosti oko kojih je izgrađena EU. Također se od Srbije traži priznanje Kosova te zaustavljanje zlonamjernih i štetnih djelovanja prema drugim državama: prvenstveno Kosovu, Bosni i Hercegovini te Crnoj Gori. Srbija treba snažno raditi na smanjivanju tenzija (prvenstveno međuetničkih) koje se uporno već desetljećima stvaraju u srbijanskom medijskom prostoru.

Politički igrokazi koje predsjednik Vučić organizira s političkim izbornim procesima u Srbiji s ciljem odugovlačenja i odbijanja donošenja odluka povezanih s nametanjem sankcija Rusiji, sasvim sigurno ne idu u prilog europskom putu Srbije ni njenoj

⁷ Srbija je lobirala u brojnim državama, posebno tzv. Trećeg svijeta, koje su priznale neovisnost Kosova, da se to priznanje povuče. Zauzvrat su ukidali vizni režim s tim zemljama. Na takav je način povećan broj migranata koji su dolaskom u Srbiju kretali na svoj put prema EU.

stabilizaciji. Rusija je, vidljivo, pojačala svoje aktivnosti u Srbiji (gdje ima snažna uporišta u Srpskoj pravoslavnoj crkvi, dijelu akademske zajednice okupljene oko Srpske akademije nauka i umetnosti, medija te u vojnom sustavu i srpskoj obavještajnoj zajednici). Rusija nema namjeru prestati istovremeno držati Srbiju u „bratskom zagrljaju“ kojim pokušava biti od pomoći Srbiji (s obzirom na članstvo Rusije u Vijeću sigurnosti UN) ali i vezati na sebe trenutnu političku elitu prijeteći joj radikalnim mjerama koje ruski podupiratelji iz različitih sfera društva mogu izvesti na ulici. Tako je Srbija istovremeno i partner i žrtva Rusije i njenih zlonamjernih djelovanja prema društvima i državama zemalja obuhvaćenih nazivom WB6.

Hrvatska je svjesna činjenice o važnosti koju Srbija ima na području WB6. Treba reći da Srbija nema toliku važnost koliko ju sama sebi pripisuje. Brojni se stabilizacijski i demokratski procesi mogu odviti a da Srbija u njih nema upliva niti može imati utjecaj. Međutim, namjere koje Srbija projicira na tom području, a koje pokazuje kroz koncept Otvorenog Balkana ne ulijevaju povjerenje. U Hrvatskoj prevladava mišljenje da je Otvoreni Balkan osmišljen kao koncept koji pokušava nadomjestiti Berlinski proces te postaviti Srbiju i Albaniju kao ključne aktere na području WB6. Otvoreni Balkan nije uključujući i integrirajući koncept zbog čega ne može donijeti održive i stabilizacijske aktivnosti koji trebaju pomoći demokratizaciji i stabilizaciju društava i država na njihovom putu ka EU.

Koncept Srpskog svijeta ima sve više problema i izazova s kojima se susreću njegovi stvaratelji. Ključni izazov za Srbiju se pak nalazi u činjenici da se njegov uzor, Ruski svijet, raspada pred srpskim očima što neizbježno vodi ka raspadu koncepta Srpskog svijeta. A time i važnosti i uloge koju Srbija sama sebi pridaje. Svjesni te činjenice, planeri ruskih i proruskih informacijskih operacija utjecaja plasiraju brojne poluistine (u biti protuobavijesti) u medijski prostor Srbije kako bi održali „pravoslavne veze“ te zadržali utjecaj na području WB6 djelovanjem kroz institucije srpske države, SPC, nevladin sektor te medije. Hrvatska očekuje da će se pristup zemalja

obuhvaćenih nazivom WB6 u europske integracijske procese vrednovati na pojedinačnoj razini s obzirom na ispunjavanje, pridržavanje te održivost postavljenih kriterija, odnosno mjerila utvrđenih određenim pregovaračkim poglavljima.

Moguća popuštanja te stvaranje iznimki snažno će se negativno odraziti na pregovaračke procese drugih država koje istinski žele ući u EU i koje su spremne na taj demokratski iskorak. Svaka relativizacija pregovaračkih i otvorenih pitanja te moguće davanje olakih obećanja, negativno će se odraziti na sami pregovarački proces koji neće rezultirati očekivanim pozitivnim rezultatima. Pred Srbijom stoje ozbiljni izazovi koje je već trebala riješiti kako bi bila u stanju graditi slobodno, demokratsko i liberalno društvo i državu koje ne predstavlja prijetnju susjednim ni drugim državama.

Republika Kosovo

Politička i sigurnosna situacija na Kosovu znatno se, u negativnom smislu, promijenila nakon što Kosovska vlada nije na vrijeme ni na učinkovit način odgovorila na srbijanske političke provokacije. Naime, poziv koji je Srbima na

Kosovu uputila Srbija da ne sudjeluju na lokalnim izborima na Kosovu (travanj 2023.) bio je jedan od prijelomnih trenutaka na koji Vlada Kosova nije pravodobno ni pravilno reagirala. Umjesto da je pokazala strpljivost i razboritost, prihvatili su Vučićev mamac, proveli izbore, proglasili rezultate te ih silom pokušali nametnuti (iako su izbori bili legalni, po rezultatima izlaznosti nisu legitimni). Srbija je krenula u rizik bojkota izbora očekujući upravo ovakvo postupanje kosovske Vlade. Time je Srbija iz

obrambene uloge i krivca za brojne destabilizacijske pokušaje Kosova, u percepcijskom smislu postala žrtva nesmotrene politike Vlade Kosova. Da je Vlada Kosova odustala od provođenja izbora i odgodila ih dok se za to ne steknu uvjeti, pokrenula proces primjene Briselskih sporazuma s obzirom na tada postojeće političke grupacije u općinama na sjeveru Kosova (da je izlaznost glasača bila u okvirima regularnosti, ništa se bitnog ne bi promijenilo u strukturi vlasti lokalne samouprave), napori EU i SAD s ciljem stabilizacije Kosova te postizanja širokog međunarodnog priznanja Kosova, prvenstveno unutar EU, bi najvjerojatnije urodili pozitivnim rezultatima za Kosovo. S druge bi strane doveli do toga da se Srbija stavlja pred gotov čin s obzirom na potpisane Briselske sporazume i dogovorene Pregovaračke okvire što bi sasvim sigurno dovelo do dodatnih negativnih društvenih i političkih procesa u Srbiji u odnosu na postojeću vlast.

Bila je iluzija očekivati da će međunarodna zajednica prihvatiti potpuno nelegitimne rezultate izbornog procesa. S druge strane, zanemaruje se snažan negativan utjecaj koji među kosovskim Srbima ima Srpska pravoslavna crkva, obavještajna zajednica Srbije te službeni Beograd. Posebno u svjetlu očekivanog gubitka Rusije u Ukrajini, snažnog slabljenja pozicije i uloge Rusije u međunarodnim odnosima (bez obzira na njeno stalno članstvo u VS UN) i negativne posljedice na razvoj koncepta Srpskog svijeta. Primjetno je da ni Rusija, ali ni Srbija ne pokušavaju snažno negativno informacijski djelovati prema predstavnicima MZ na Kosovu (kako civilnim tako i vojnim strukturama).

Ruske maliciozne medijske aktivnosti na albanskom jeziku bitno ne odudaraju od onih na drugim jezicima. Nisu toliko ni česti ni intenzivni kao oni na srpskom jeziku. S obzirom na činjenicu da je albanski jezik službeni i najčešće korišteni jezik na Kosovu, Albaniji te dijelovima sjeverne Makedonije koji najviše nastanjuju građani albanske nacionalnosti, te se protuobavijesti na albanskom jeziku distribuiraju i na ta područja putem različitih medija. Najveći dio takvih informacija narušenog integriteta (ili protuobavijesti) distribuira se putem medijske

mreže s teritorija Albanije⁸. Poruke koje se šalju ne odudaraju od poruka navedenih u poglavlju o Republici Srbiji⁹.

U posljednje vrijeme, nakon što je Vlada Kosova izložena kritikama sa Zapada u vezi sa svojim aktivnostima (prethodno opisanim), ruski medijski kanal Sputnik na srpskom jeziku intenzivira objavu informacija i njihovo tendenciozno tumačenje potencirajući početak političke i gospodarske izolacije Vlade Kosova od strane njihovih partnera¹⁰. U procesu stabilizacije Kosova, vlasti će morati uložiti snažne napore kako bi se učinkovito suočile s OK koji djeluje ili ima izvorište na Kosovu. Kao i sa procesima vjerske radikalizacije dijelova stanovništva.

Pozicija Republike Hrvatske je vrlo jasna. Potrebno je bezuvjetno ponoviti izbore, osigurati izlaznost Srba na njih. Ukoliko pak Srbi ponovo odbiju izaći na izbore, potrebno je pristupiti procesu primjene Briselskog sporazuma s postojećim predstavnicima. Ukoliko je potrebno, treba pristupiti prilagodbi Kosovskog zakonodavnog okvira stvarnosti iz Briselskih sporazuma. Već će samo pokretanje procesa primjene Briselskih sporazuma od strane Kosovskih vlasti, djelovati na procese stabilizacije Kosova, smanjiti informacijske manevre zlonamjernih čbenika koji trenutno otvaraju mogućnost za širenje prosrpskih i proruskih, te protuzapadnih narativa. Srbiji, koja će na temelju postojećih sporazuma uvjetno prihvatiti političku realnost, treba pomoći u gospodarskom i financijskom smislu za očekivano suočavanje sa snažnim pro-ruskim i radikalno srpskim narativima i aktivnostima. Hrvatska je više puta i javno iskazala svoju zainteresiranost, da kao zemlja koja je prošla težak put ka članstvu u EU; pomogne drugim zemljama koje to žele sa područja WB6 na njihovom putu ka EU. Hrvatska i u ovom slučaju ističe nužnost individualnog pristupa rješavanju pitanja povezanih s mogućim proširenjem EU na temelju ispunjavanja

⁸ <https://birn.eu.com/wp-content/uploads/2023/07/Russian-state-sponsored-disinformation-narratives-in-Albania.pdf>, <https://euronews.al/en/studies-disinformation-remains-a-problem-in-albanian-language-media/>

⁹ Vidi fusnotu 44

¹⁰ https://lat.sputnikportal.rs/common_kosovo-i-metohija/

unaprijed jasno i transparentno postavljenih pregovaračkih okvira.

Republika Crna Gora

Crna Gora nalazi se u izuzetno nezavidnoj situaciji. Dijelom zbog slabosti prijašnje administracije koja je personalizirana u liku bivšeg predsjednika

Mila Đukanovića, dijelom zbog nekih odluka koje su donesena bez kvalitetne informacijske pripreme javnosti (prijedlog Zakona o slobodi vjeroispovijesti iz 2019. koji je Srpskoj pravoslavnoj crkvi i Republici Srbiji dao snažan povod za organiziranje protuvladinih, odnosno protucrnogorskih, demonstracija koje su u konačnici dovele do promjene vlasti u Crnoj Gori). Bez obzira na nedavne rezultate predsjedničkih i parlamentarnih izbora, Crna Gora se dana nalazi u statusu „zarobljene države“. Utjecaj na odluke u državi, na društvene i političke procese odvija se izvan Crne Gore. Prvenstveno u Srbiji. To je veliki problem s kojim se Crnogorsko društvo još uvijek nije u stanju u potpunosti otvoreno suočiti jer se još uvijek javno znanje i narativ svodi na borbu „za i protiv Mila Đukanovića“. Dodatni je problem u činjenici da su, u slučaju ne-kinetičke agresije na Crnu Goru, Srbija i Ruska Federacija snažno povezane i komplementarne. Brojni prosrpski i proruski krugovi koji djeluju na području Crne Gore to uopće i ne negiraju.

Ukoliko dođe do promjene zakonodavnog okvira kojim će se Srbima koji su neko vrijeme živjeli na području Crne Gore omogućiti lagano stjecanje Crnogorskog državljanstva, lako je moguće zamisliti situaciju u kojoj će Crnogorci, nositelji suvereniteta države biti manjina u odnosu na broj Srba koji taj suverenitet negiraju. Naravno, oni ga neće negirati u potpunosti

nego će inzistirati na uvođenju dvojnog suvereniteta. Odnosno isticanje Srba kao jednog od dva suverena naroda Crne Gore te njihovo brojčano povećanje koje će jamčiti stalne pobjede srpsko-ruskog bloka na izborima, te po potrebi donošenje odluka na referendumima.

Kao posljedica snažnih srpsko-ruskih operacija utjecaja, potpunog i otvorenog angažiranja Srpske pravoslavne crkve u političkim procesima, negiranje prava na nacionalnu autokefalnu crnogorsku pravoslavnu crkvu, društvo Crne Gore postalo je ozbiljno i duboko podijeljeno. Pored drugih problema s kojima se društvo suočava (utjecaj OK, politička i financijska korupcija, financijska nestabilnost, gospodarska kriza), Crna Gora postala je država u kojoj je potreba za brzom normalizacijom društvenih i političkih procesa, njena de-radikalizacija (prvenstveno vjerska i politička) te jačanje integracijskih procesa nužnost. Medijska scena Crne Gore gotovo je u potpunosti naslonjena na pro-srpsku i pro-rusku propagandnu mašineriju. Kako u vlasničkom tako i u uredničkom dijelu aktivnosti.

Društvena i politička nestabilnost Crne Gore, njena radikalizacija, posebno u velikosrpskom pravcu (nadziranom i upravljanim od strane Rusije) predstavlja izazov ne samo za Republiku Hrvatsku nego i za NATO savez s obzirom na članstvo crne Gore u tom savezu. Neke od poruka kojima se rušila prethodna vlast (predvođena DPS-om) nikako nisu mogle biti dobro primljene u Republici Hrvatskoj. Naime, poruke „Crna Gora je Srpska Sparta“ (koje se često pojavljuju u crnogorskom i srpskom medijskom prostoru) te „Dubrovnik je Srpska Atena“ (kojom srpska akademska i dio društvene zajednice svojata dio Hrvatske) podsjećaju na 1991. kad su te poruke dominirale u javnom medijskom prostoru i kad je upravo iz pravca Crne Gore izvršena agresija na južnu Hrvatsku.

Rusija i Srbija su u procesu zarobljavanja institucija Crne Gore za svoje potrebe. Taj proces je istovremeno i cilj i sredstvo. Cilj kako bi se preuzela dugoročna kontrola nad svim procesima u Crnoj Gori (edukacija na svim razinama, šport, vjerske aktivnosti,

civilno društvo, medijska scena), a sredstvo da se putem te kontrole pokuša utjecati u procese na međunarodnoj razini (treba uzeti u obzir da je Crna Gora otišla najdalje od svih WB6 država u procesu pregovora o članstvu u EU; otvorila je sva pregovaračka poglavlja).

Republika Hrvatska očekuje da Crna Gora nastavi putem izgradnje odnosa sa Hrvatskom na načelima koja su donedavno uspostavljena. Negiranje negativne uloge Crne Gore u agresiji na Hrvatsku, ponavljanje velikosrpske retorike koja se često čuje iz Beograda, moguće ignoriranje i neprocesuiranje ratnih zločina nad Hrvatima, odnos prema hrvatskoj manjini u Crnoj Gori, otvorena teritorijalna pitanja na Prevlaci kao i sporno vlasništvo nad bivšim vojnim školskim brodom „Jadran“ će biti u fokusu Republike Hrvatske i njenog sagledavanja budućih odnosa. Pored činjenice da će se ta pitanja uglavnom pokušati rješavati na bilateralnoj razini, postoji mogućnost, u slučaju negativnog upliva srpsko-ruskih utjecaja na njihovo rješavanje, da će Republika Hrvatska zaštititi vlastite interese, ali i načela na kojima se temelji europsko zajedništvo definirano u Temeljnog ugovoru, kroz institucije EU. Također, sasvim je izgledno da Hrvatska ne podržava proces Otvorenog Balkana koji je isključujući. Za razliku od Berlinskog procesa kao i Europske političke zajednice koje pak treba nastaviti graditi i razvijati.

Bosna i Hercegovina

Bosna i Hercegovina složena je društvena i politička tvorevina definirana cijelim nizom sporazuma poznatih

pod nazivom Daytonski-Pariški mirovni sporazumi (potpisani krajem 1995.). Ti su dokumenti uspješno zaustavili rat te nametnuli mir na području BiH. U posljednja dva desetljeća BiH je pokazala brojne slabosti i disfunkcionalnosti. Cijelo je vrijeme bila suočena s brojnim i ozbiljnim izazovima koji su je udaljavali od bilo kojeg smislenog i održivog oblika političke, društvene, nacionalne, etničke i gospodarske stabilnosti. Bosanskohercegovačko pluralno društvo, i njegove vodeće političke elite, nisu dijelile zajedničku viziju političkog jedinstva, što je onemogućavalo uspostavljanje održive političke zajednice koja je trebala doprinositi stabilnosti društva. Poseban problem predstavljalo je (kao što i dalje predstavlja) pitanje legitimnosti pojedinih izbornih rezultata na razini države i kantona što je otežavalo procese stabilizacije kao i pronalaženje konstitucionalna rješenja kreiranih i uz pokroviteljstvo međunarodne zajednice.

Političke elite nisu uspijevale postići suglasnost u niti jednom značajnom pitanju, dok se na intelektualnoj sceni neprekidno sukobljavaju nacionalistički, nacionalni, građanski i „građanski“ svjetonazori. Upravo se pod etiketom „građanskog“ uređenja države, krio proces majorizacije jednog naroda nad drugima te protuustavno preuzimanje kontrole i nadzora nad institucijama države (a time i na razini društva te javnog poslovnog sektora). Rezultati političkih procesa koji se provode u državama koja imaju brojna otvorena pitanja s obzirom na etničke i vjerske pozicije, istovremeno moraju imati izborni i politički i legalitet i legitimitet. Bez punog legitimiteta, teško je graditi održivo društvo i izgrađivati institucije države na svim razinama odlučivanja i djelovanja.

Bosna i Hercegovina je, zahvaljujući aktivnostima trenutnog Visokog predstavnika međunarodne zajednice (OHR) na putu izlaska iz političke, društvene, gospodarske i sigurnosne krize. Prestala je biti najranjivija država na WB6 području¹¹. Već na

¹¹https://stratcomcoe.org/cuploads/pfiles/russias_footprint_in_wb_executive_summary_30-04_v2-2.pdf

početku svog mandata, novi Visoki predstavnik bio je suočen s ozbiljnim izazovima posebno u kontekstu odluka koje je njegov prethodnik donio neposredno prije napuštanja svoje dužnosti¹². Tim je odlukama novom OHR-u bio bitno sužen manevarski prostor za pregovaranje kao i donošenje odluka. Međutim, odluke koje je novi OHR hrabro donio, a uz potporu ključnih zapadnih država, ukazuju da je moguće doći do političkih rješenja konstituiranja vlasti na svim razinama u BiH. Taj proces pak predstavlja temelj za održivo funkcioniranje BiH. Bosna i Hercegovina je vrlo složeno ustrojeno društvo i država. Zbog brojnih otvorenih pitanja koja su proizašla iz rata u BiH, te nemogućnosti njihovog učinkovitog i održivog rješavanja, potrebno je uložiti snažne napore kako bi se međuetnički i unutar etički odnosi stabilizirali, deradikalizirali i priveli svrsi: razvoju demokratskog društva i države sa tri konstitutivna i jednakopravna naroda sa svim drugim zajednicama koji u BiH žive.

Posljedice odluka OHR-a kojima se izborni proces vraća na temeljne, Daytonsko-Pariške postavke, pokazuju da su nove/stare političke elite na razini Parlamentarne skupštine države te Republike Srpske i Federacije BiH, a koje imaju i legalitet i legitimitet, svjesne svoje odgovornosti za budućnost BiH. Čim je iz postizborne matematike, a na temelju izborih rezultata, izbačen SDA¹³ (koji je svojom prijetećom i radikalnom retorikom lagano zasjenio pozitivne rezultate) stvoreni su uvjeti za izgradnju institucija. Vrlo su brzo uspostavljene institucije vlasti na svim razinama te su pokrenuti pozitivni procesi. Vlast ustrojena na razini države BiH te na razini Federacije BiH pokazuje svoje prozapadno lice spremno na provođenje neophodnih aktivnosti.

Poseban izazov za funkcioniranje BiH se trenutno nalazi u dvije političke grupacije: SDA te osobi Milorada Dodika. SDA se teško miri s činjenicom da nije dio državne vlasti, da nema svog

¹² <https://www.slobodnaevropa.org/a/bih-ohr-valentin-inzko/31366972.html>

¹³ Stranka demokratske akcije

predstavnik u državnom predsjedništvu te da više nema ni blizu takvu snagu kakvu je imao do nedavno. Istovremeno su vodeće osobe SDA suočene s brojnim optužbama za nezakonitosti, kriminal i korupcijske aktivnosti. Posljedica takvih djelovanja može biti daljnje raslojavanje SDA. Milorad Dodik, predsjednik Republike Srpske sa svojim izjavama, odlukama koje po njegovom diktatu donose tijela Republike Srpske i dalje unosi zabrinutost u predstavnike međunarodne zajednice. Te su aktivnosti protivne kratkoročnim i dugoročnim interesima kako Republike Srpske tako i BiH kao države. Iako Dodik stalno prijeti da će krenuti ka putem ostvarivanja prijeljivih o secesiji Republike Srpske, to se neće dogoditi. Toga je i on sam svjestan. Međutim, njegov javni izričaj, njegovo ponašanje posebno u odnosu prema dužnosnicima Rusije nakon Ruske agresije na Ukrajinu, je ponekad teško objašnjivo javno dostupnim podacima. Dodik, koji je okarakteriziran kao osoba kojoj su važniji ekonomsko-financijska pitanja od etničko-nacionalno-vjerskih, ponekad postaje radikalniji u izričaju od svojih političkih protivnika u Republici Srpskoj.

Posebno mjesto i ulogu u radikalizaciji javnog narativa u Republici Srpskoj, odnosno srpskih predstavnika u BiH imaju predstavnici Srpske pravoslavne crkve u BiH. Posebno se ističe banjalučki episkop Jefrem kao osoba koja pokušava ostvariti snažan utjecaj na Dodika i njegov krug ljudi kako bi zaštitio interese Srpske pravoslavne crkve (a time i posredno Ruske pravoslavne crkve).

Dragan Čović, trenutni predsjednik Hrvatskog narodnog sabora je shvatio prolaznost vremena i situaciju, te je pokrenuo procese koji bi uskoro trebali dovesti do njegovog povlačenja iz politike. To je vidljivo iz njegovih nastupa te kandidiranja drugih osoba na druge dužnosti na razini države i Federacije BiH. Iako mu se to često spočitava, Čovićeve stvarne veze sa Rusijom su nebitne. Posebno ne nakon Ruske agresije na Ukrajinu.

Međutim, Ruski utjecaj na BiH nije nezanemariv. Korištenjem strukture Srpske pravoslavne crkve, brojnih medija, organizacija

civilnog društva, osoba i organizacija, Rusija pokušava snažno destabilizirati BiH. Jedan od pravaca je bio pokušaj zaustavljanja i/ili usporavanja procesa uspostave vlasti na različitim razinama nakon održanih izbora. S obzirom da BiH ionako ima brojna otvorena pitanja povezana s etničko-vjerskom problematikom, intenzivne Ruske protuobavijesti pokušavaju dodati „ulje na vatru“ te dodatno destabilizirati BiH. U tom kontekstu je potrebno sagledavati Dodikova medijska soliranja. Na takav način Rusija pokušava potkopati instituciju OHR-a i spriječiti daljnju stabilizaciju BiH. Pokušava procese dovesti pred Vijeće sigurnosti BiH gdje bi svoju poziciju stalne članice VS UN koristila kako bi se pokazala (prvenstveno pred svojom javnosti) kao globalna politička sila koja može nametati vlastite stavove drugima (prvenstveno SAD i UK). Naime, dugoročni cilj Ruskih i proruskih malicioznih aktivnosti u BiH je bio održavanje statusa quo. Odnosno nerješavanja brojnih pitanja koja su priječila stabiliziranje društva i države. Što je sad onemogućeno odlukama OHR-a koji je izborna načela i pravila počeo vraćati na izvorne postavke Daytonu te poništavati odluke svojih prethodnika koji su uplitanjem u izborne procese iste učinili netransparentnim i nelegitimnim.

Rusija je svoje maliciozne informacijske operacije utjecaja intenzivirala nakon što je napala Ukrajinu. U tim aktivnostima prednjače pojedini mediji koji neselektivno redistribuiraju ruske neistinite sadržaje koji potiču iz ruskih i proruskih medija. Kao i objave ruskih političkih dužnosnika i predstavnika (različitih veleposlanstava). Zanimljivu analizu¹⁴ načina, modela, brojnosti te učinkovitosti distribucije brojnih neistinitih sadržaja u, prvenstveno online medijima, izrađena je 2019. Iako je napisana prije Ruske agresije na Ukrajinu može poslužiti kao zanimljiv analitički obrazac za usporedni prikaz rezultata Ruskih protuobavijesti plasiranih u javni prostor nakon veljače 2022.

¹⁴https://zastone.ba/app/uploads/2019/05/Disinformation_in_the_online_sp_here_The_case_of_BiH_ENG.pdf

Trenutno se u BiH odvija ozbiljan proces gdje se Rusko-Srpsko-Turskim naporima, BiH pokušava trajno vezati na ruske energente. Hrvatska se bori protiv te mogućnosti svjesna situacije koliko stvarna raznolikost dobavnih pravaca pojedinoj državi može jamčiti energetske, a time i gospodarski, društveni i politički suverenitet.

Republika Hrvatska je posebno zainteresirana za stabilnost, sigurnost, održivost, teritorijalni integritet, funkcionalnost i samo-održivost Bosne i Hercegovine. Odnosi Hrvatske i BiH su imali brojnih izazova. Određeni je broj pitanja još uvijek otvoren kao posljedica ne definiranja zajedničkih politika u BiH prema inozemstvu. Hrvatska se nada da će se u doglednoj budućnosti i ta otvorena pitanja rješavati na način obostranog zadovoljstva dviju susjednih država koje dijele zajedničku granicu od nešto više od 1000 km.

Hrvatska će također nastaviti podupirati etničke Hrvate koji žive u BiH u aktivnostima zaštite njihovih ustavnih prava kao konstitutivnog i ravnopravnog naroda s naglaskom na njihov ostanak na teritoriju BiH. Hrvatska će, sasvim sigurno, također nastaviti podupirati rad OHR-a i međunarodne zajednice u BiH. Uz istovremeno zalaganje za deradikalizaciju društva i države, pronalaženje minimalnih zajedničkih točaka između različitih etničkih zajednica kako bi se gradila održiva državna i društvena struktura. Hrvatska može biti i konstruktivni čimbenik u razgovorima s pojedinim predstavnicima Republike Srpske u cilju stabilizacije i de-radikalizacije javnog izričaja.

Republika Sjeverna Makedonija

Sjeverna Makedonija, nakon što je uspješno prebrodila unutaraju

krizu, poticanu od strane Rusije, prihvaćanjem Prespanskog sporazuma, de-eskalirala je unutarnje napetosti te koliko-toliko stabilizirala svoje unutarnje prilike. Međutim, Sjeverna Makedonija je i dalje područje na kojem Rusija provodi brojne aktivnosti protuobavještavanja pokušavajući iskoristiti prethodno navedene ciljeve. To pokazuju rezultati studije koja je nedavno objavljena u Sjevernoj Makedoniji¹⁵. Studija pokazuje da Rusija teško mijenja svoj modus operandi (npr. uporaba različitih profila na društvenim mrežama te online medije) bez obzira na različitost ciljanih grupa, na različitosti država i društava, na različitost kulturnog naslijeđa. Tema koja se posebno naglašava, kao i u drugim državama sa sličnim nacionalno-vjerskim određenjem je stvaranje i održavanje „slavensko-pravoslavnog bratstva“. Koriste izazove s kojima se Sj. Makedonija suočava na putu prema EU kako bi unijela dodatne, posebno među-etničke, podjele u društvo i destabilizirala državu. Poseban izazov za stabilnost i integritet Makedonskog javnog medijskog prostora imaju ruske i proruskne maliciozne aktivnosti u bugarskom i srbijanskom medijskom prostoru preko kojeg Rusi plasiraju brojne protuobavijesti¹⁶.

Hrvatska i prema Sjevernoj Makedoniji ima istovjetan stav kao i prema Crnoj Gori i Albaniji s obzirom da se radi o zemljama koje su već postale članice NATO saveza. Stav ne odudara ni od stava prema Srbiji, Bosni i Hercegovini te Kosovu na njihovom mogućem putu prema euro-atlantskim integracijama. Hrvatska drži da se put Sj. Makedonije prema članstvu u EU treba ubrzati te da prepreke koje su pojedine države na tom putu postavljale nisu bile opravdane. Stoga europski put Sj. Makedonije nije ni trebao biti usporen, a posebno ne zaustavljen. Sj. Makedonija je bitna država za stabilnost područja WB6 zbog složenih makedonsko-albanskih odnosa, granice sa Kosovom, Albanijom,

¹⁵ <https://mia.mk/en/story/presentation-of-study-on-russian-propaganda-influence-and-disinformation-in-north-macedonia>,
<https://euronews.al/en/study-reveals-russian-influence-through-propaganda-in-north-macedonia/>

¹⁶ <https://meta.mk/en/the-social-media-as-a-lever-for-spreading-authoritarian-propaganda/>

Srbijom, Bugarskom i Grčkom (državama koje svaka ima svoj poseban odnos prema Sj. Makedoniji i prema njenom teritorijalnom integritetu i suverenitetu kao i prema nacionalno-povijesno-kulturnom nasljeđu). Zato je angažman, uglavnom SAD te dijelom EU, u stabiliziranju te situacije te prevencije odvracanjem od nasrtaja na Sj. Makedoniju za sada postizao dobre rezultate.

Republika Albanija

Albanija je najstabilnija država i društvo od svih država obuhvaćenih nazivom WB6. Možda je to činjenica koja proizlazi iz druge činjenice: Albanija je etnički najhomogenija država od svih država WB6. Stoga je pitanje

postojanja unutarnjih tenzija uzrokovanih etničkom i vjerskom različitošću bitno manja, gotovo pa nepostojeća. Nema stvaranja napetosti koje dovode u pitanje njen državni, pravni i politički legitimitet. Međutim, Albanija je i dalje suočena s prijetnjom koju po njenu demokratsku funkcionalnost uzrokuje OK, kako nacionalni tako i transnacionalni. Albanija je bila drugi ključni član projekta Otvoreni Balkan kojeg je pokrenula zajedno sa Srbijom. Taj je projekt trebao zamijeniti Berlinski proces. Zamišljen kao proces koji nije uključujući, koji u pozadini skriva različite politike i pretenzije, trebao je spriječiti realizaciju Berlinskog procesa koji je uključujući. Stoga je međunarodna zajednica, shvativši njegovu pozadinu, posebno u kontekstu jačanja ideje stvaranja Srpskog svijeta po uzoru na Ruski svijet, pokrenula inicijative zaustavljanja tog negativnog projekta. Albanija je to ipak shvatila te je objavila svoje povlačenje iz tog

projekta¹⁷ što je iznenadilo srbijanskog predsjednika Vučića¹⁸ (čime mu je izmakao jedan od rijetkih aduta u međunarodnim odnosima kojim je mogao se koristiti u nastupima pred vlastitom javnosti).

Kao što je već napisano u dijelu o Kosovu, Albanski medijski prostor također je meta ruskih aktivnosti protuobavještavanja povezanih s ruskom agresijom na Ukrajinu. Najveći broj informacija narušenog integriteta napisanih na albanskom jeziku, objavljen je u Albanskom medijskom prostoru. Objektivne analize ipak ukazuju da ruske protuobavjesne politike nemaju snažno uporište u Albaniji zbog činjenice da je albansko stanovništvo okrenuto prema SAD i EU više nego prema „bratskim slavenskim i pravoslavnim državama“. To pak ne treba spriječiti poduzimanje preventivnih i odvraćajućih obrambenih aktivnostima kojima se i medijski prostor na albanskom jeziku¹⁹ može i treba štiti od brojnih malicioznih operacija utjecaja kojima se može pokušati destabilizirati država na njenom putu ka EU. Ali i kao saveznici NATO saveza.

Hrvatska i Albanija imaju jako dobre razvijene odnose u svim sferama međusobne suradnje u skladu sa zajedničkim interesima. Hrvatska i Albanija su zajedno postale članice NATO saveza 1.4.2009. Republika Hrvatska je i Albaniji ponudila svoju pomoć i suradnju na njenom putu prema EU.

EU i WB6 – izazovi i mogućnosti

¹⁷ <https://euronews.al/en/did-pm-edi-rama-unilaterally-decide-to-end-open-balkan-initiative/>

¹⁸ <https://balkans.aljazeera.net teme/2023/7/15/pocetak-kraja-otvorenog-balkana>

¹⁹ S obzirom da se albanski jezik govori i na Kosovu i Sj. Makedoniji koje su, pogotovo Sj. Makedonija krhke države, moguće je da zlonamjerni hibridni napadač iskoristi albanski medijski prostor za stvaranje i distribuciju protuobavijesti prema drugim područjima, odnosno državama gdje žive etnički Albanci.

EU nema jedinstveni stav po pitanju WB6. Ni sami naziv WB6 sve članice EU ne prihvaćaju jer bitno odudara od njihove politike. Cipar, Grčka, Rumunjska, Slovačka i Španjolska nisu priznale neovisnost Kosova. Zato je tim državama bliža kratica WB5 nego WB6. U svakom slučaju, u ovom ćemo radu nastaviti upotrebljavati kraticu WB6. Iako postoji opća suglasnost na razini EU da se države obuhvaćene nazivom WB6 trebaju integrirati u EU²⁰, postoje različitosti u pristupu prema pojedinoj državi. One su uzrokovane različitim individualnim interesima od strane postojećih država članica EU. Interesi su takve naravi da praktički zadiru u identitet i suverenitet pojedinih država (kao što je to u slučaju Sj. Makedonije i Kosova). To su razlike koje je teško premostiti brzim diplomatskim aktivnostima. Potrebno ih je rješavati na razini cijele EU i integrirati s drugim instrumentima koji EU stoje na raspolaganju (ali i NATO savezu s obzirom da je velika većina država EU, te nekoliko iz WB6 članice NATO saveza).

Države obuhvaćene nazivom WB6, iako su susjedne, vrlo su različite. Razlikuju se po brojnim elementima koji neko društvo i državu drže na okupu. To su države gdje, ispremešano, žive brojni različiti narodi. U ovim se državama susreću različite ideologije, vjere, kulture, običaji. Države su to sa različitim političkim uređenjima. Imaju različite gospodarske potencijale, odnosno nedostatke koji priječe njihov daljnji razvoj. Gotovo sve su ovisne o međunarodnoj financijskoj pomoći (prvenstveno Srbija i BiH). One imaju brojna međusobna, kao i unutarnja, otvorena pitanja za koja postojeće političke i društvene elite nisu u stanju ponuditi održiva rješenja. Treba uzeti u obzir da su dvije

²⁰ „At the EU-Western Balkans Summit held in 2003 in Thessaloniki, the EU reaffirmed that the future of the Western Balkans is within the EU. In June 2022, EU leaders expressed their full and unequivocal commitment to the EU membership perspective of the Western Balkans and called for acceleration of the accession process“²⁰. Izvor:

<https://www.consilium.europa.eu/en/policies/enlargement/#Balkans>

države (Kosovo i Crna Gora) jednostrano uvele euro kao njihovu nacionalnu valutu. Upravo ta snažna ovisnost o finansijskoj pomoći koju zemlje WB6 dobivaju iz EU (na razini EU kao i na razini pojedinih članica EU), izravne investicije u njihovo gospodarstvo, intenzivni trgovinski odnosi sa zemljama članicama EU (ali i između njih samih) predstavlja krupan pregovarački kapital koji EU treba htjeti i znati iskoristiti u procesima stabilizacije, demokratizacije i deradikalizacije WB6 država i društava.

Proširenje EU vrlo je složen i zahtjevan proces u kojem istovremeno sudjeluju i zemlja kandidatkinja za članstvo u EU kao i već postojeće članice EU. Naime, i sama EU mora biti spremna za proširenje (u političkom, gospodarskom, institucionalnom smislu; upravo kao i zemlja kandidatkinja). Prvi korak treba pak biti želja te države da se upusti u kandidacijski proces te da je spremna prihvatiti i ispuniti brojne kriterije neophodne za buduće članstvo u EU²¹. Glede država WB6, ispitivanja javnog mišljenja, kao i stavovi društvenih i političkih elita koji utječu na procese odlučivanja u pojedinoj državi, daju nam zanimljive rezultate.

Prema objavljenim rezultatima istraživanja javnog mišljenja u zemljama WB6 u odnosu na sklonost pridruživanju EU, dobiveni su različiti rezultati. Najmanje 73,3% stanovništva BiH podržava ulazak BiH u EU²² (većina onih koji ne podržavaju ulazak u EU žive na području Republike Srpske i etnički su Srbi). Istraživanje javnog mišljenja u Srbiji je, u sličnom vremenskom terminu, dobilo nešto drugačije rezultate: oko 44% građana podržava članstvo

²¹ <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/glossary/accession-criteria-copenhagen-criteria.html>, <https://www.clingendael.org/pub/2020/china-and-the-eu-in-the-western-balkans/3-china-and-the-eu-in-the-western-balkans-different-strings-attached/>

²² <https://www.aa.com.tr/ba/balkan/istra%C5%BEivanje-dei-ja-73-3-posto-ispitanika-podr%C5%BEava-ulazak-bih-u-eu/2945206>

Srbije u EU dok se oko 42% protivi članstvu u EU²³. U Cnoj Gori se skoro 78% stanovništva izjasnilo za pristupanje EU²⁴. Prema podacima iz 2021., oko 97% Albanskih državljana podržava članstvo Albanije u EU. U Sj. Makedoniji oko 49% stanovništva podržava članstvo u EU dok je njih 34% izrazilo skepsu prema članstvu u EU²⁵. Velika većina stanovnika Kosova podržava euroatlantske integracije Kosova (u studenom 2021., 91% stanovništva podržalo je članstvo u EU, dok je njih 89% podržalo članstvo u NATO savezu²⁶).

Iako nisu rađene dubinske analize navedenih istraživanja, na temelju postojećih podataka može se osnovano pretpostaviti da su Srbi, kao etnička zajednica, znatno manje skloni članstvu u EU (i pokazuju veći skepticizam u odnosu na nju) u odnosu na druge narode koji žive na području WB6. Upravo su ovakva istraživanja javnog mijenja jedan od bitnih alata koji mogu biti od pomoći donositeljima odluka o tome koje će, kad i kako vektore djelovanja prema WB6 iskoristiti. Naime, brojne različitosti obuhvaćenih društava i država ukazuju na potrebu za osmišljavanjem i provedbom prilagođenih procesa kojima će se zahvaćena društva usmjeravati na njihovom putu ka EU (naravno, ona koja za to iskažu želju jer ne treba nikoga prisiljavati da uđe u EU, ili bilo koju drugu asocijaciju ukoliko to ne žele). Istraživanja moraju ponuditi vjerodostojne, pouzdane i potpune odgovore na ključna pitanja: želi li ispitano stanovništvo biti dio EU; jesu li spremni na prilagodbu vlastitih društava i država te prihvaćanje europskog sustava vrijednosti, načela i

²³ <https://www.jutarnji.hr/vijesti/svijet/velika-anketa-u-srbiji-pitali-ljude-jesu-li-za-eu-ili-priblizavanje-moskvi-rezultati-su-malo-koga-iznenadili-15320992>

²⁴ https://www.eeas.europa.eu/delegations/montenegro/istra%C5%BEivanje-javnog-mnjenja-gra%C4%91ani-jo%C5%A1-sna%C5%BEnije-podr%C5%BEavaju-pristupanje-eu-0_me

²⁵ <https://balkans.aljazeera.net/news/balkan/2023/2/9/u-sjevernoj-makedoniji-raste-skepticizam-prema-eu>

²⁶ <https://www.iri.org/news/kosovo-citizens-show-strong-support-for-western-institutions-despite-kosovos-slow-progress-towards-eu-integration/>

uvjerenja; koji su to razlozi zbog kojih im je članstvo u EU prednost a zbog kojih nisu skloni podržati članstvo u EU; koje politike protuobavještavanja imaju utjecaj na donošenje odluka po ovim pitanjima? Rezultatima ovako provedenih ispitivanja javnog mišljenja, istovremeno se prepoznaju i područja ranjivosti obuhvaćenih ispitanika i njihova izloženost politikama protuobavještavanja kojima je cilj unošenje podjela te zaustavljanje (ili usporavanje) procesa njihovog pridruživanja tih država u EU.

Prethodno navedeni podaci mogu pojasniti i bitno različiti odnos koji pojedine zemlje imaju prema sankcijama koje je EU uvela Rusiji nakon njene agresije na Ukrajinu u veljači 2022. Države gdje Srbi imaju mogućnost donošenja odluka kao i suodlučivanja nisu proglasile sankcije Rusiji. Iste te države (odnosno stanovništvo koje se nacionalno identificira Srbima) imaju snažan negativan osjećaj prema njihovom mogućem članstvu u NATO savezu. Srbi su, uglavnom, jedan od ključnih vektora utjecaja koje Rusija koristi u stvaranju, promicanju i održavanju vlastitih interesa na području WB6.

S druge strane ne treba smetnuti s uma ni postojanje interesa koje prema ovom području imaju neke druge države. Turska je, kao Osmanlijsko carstvo, nekoliko stoljeća upravljala ovim područjem, bilo u cjelini bilo na nekom njegovom dijelu. Turski utjecaj je i danas znatan na području WB6. Očituje se kroz djelovanje stanovništva islamske vjeroispovjesti koji je na ovom prostoru nasatao/ostao upravo kao posljedica Osmanlijskih osvajanja. Koliko je Turskoj, posebno u situaciji u kojoj se sada nalazi (ozbuljni izazovi u gospodarstvu i financijskoj situaciji države) bitno članstvu EU govori nam i činjenica da je Turska odlučila dati suglasnost na ulazak Švedske u NATO savez ističući jedan uvjet: Švedska se obvezala poduprijeti ulazak Turske u EU. Na Turski se utjecaj danas nadovezuju utjecaji drugih država gdje

Islam ima status državne religije. Saudijska Arabija, Katar, UAE ulažu znatna sredstva u različite društvene aktivnosti povezane sa širenjem njihovih utjecaja (kako gospodarskih, finansijskih, političkih, kulturnih i vjerskih).

Ne treba zanemariti ni snažnu gospodarsko-financijsko-informacijsku aktivnost Kine. Na ovom području²⁷, ali na razini pojedinačnih odnosa s državama, Kina nastavlja sa svojim aktivnostima s kojima je uspješno oragnizirala svoju nazočnost i utjecaj u Africi (istočnoj i srednjoj prvenstveno). Kina ne ulazi izravno u politički (osim kad je u pitanju Tajvan i odnos domicilne države prema Tajvanu) i vjerski život stanovništva. Međutim, sa svojim finansijsko-gospodarsko-informacijskim aktivnostima, koje u državama gdje ne vladaju jasna pravila poslovnih procesa kao što je to slučaj u EU, potiču korupciju na svim razinama. Takve aktivnosti postupno dovode do stvaranja dužničkog ropstva tih država. Zahvaćene se države iz njega moraju izvlačiti uz pomoć EU²⁸.

Kao što je već rečeno, na području WB6 susreću se i sukobljavaju brojni, i međusobno ponekad oštro suprotstavljeni, interesi različitih aktera na međunarodnoj sceni. Od pojedinih država do zajednica kao što su EU, NATO, Organizacija islamske suradnje i sličnih organizacija. Često se u zainteresiranoj javnosti postavlja vrlo jednostavna pitanja na koje nije lako odgovoriti: imaju li zemlje WB6 europsku budućnost? Treba li tim državama ponuditi europsku perspektivu? Ako je odgovor pozitivan, treba li govoriti o datumima mogućeg pristupanja ili datume treba uvjetovati ispunjavanjem svih utvrđenih kriterija? Treba li pak

²⁷ <https://www.clingendael.org/pub/2020/china-and-the-eu-in-the-western-balkans/3-china-and-the-eu-in-the-western-balkans-different-strings-attached/>

²⁸ https://www.bilten.org/?p=37687,https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/RW20_03/RW_EU_response_to_China_HR.pdf

kriterije prilagođavati pojedinoj zemlji kandidatkinji? Jesmo li spremni na ignoriranje (ili popuštanje u procesu pregovaranja) ispunjavanja kriterija te procesa demokratizacije i deradikalizacije društva i države, inzistiranja na poštivanju temeljnih ljudskih prava i sloboda, neovisnosti i slobode medija i pravosuđa, poštivanja prava manjina, iskrenog i punog suočavanja s idejama i ideologijama koje su dovele do sukoba, nasilja i ratova? Trebamo li to sve, ili pojedine dijelove zanemariti u pregovaračkom procesu? A sve pod izlikom da pojedine (zlonamjerne) države, kao što je prvenstveno Rusija, ne steknu bitan utjecaj na zahvaćena društva i države? Želimo li zbog kvantitete žrtvovati kvalitetu te primanjem nepripremljenih država i društava dugoročno dovesti EU u moguću zahtjevnu i izazovnu situaciju ponovnog suočavanja s pitanjima koja nismo riješili u pristupnom pregovaračkom procesu? A koja će rizike pretvoriti u ozbiljne prijetnje stabilnosti, funkcioniranju i sigurnosti EU?

Izazovi s kojima se društva i države WB6 suočavaju izuzetno su zahtjevni. Rješavanja tih izazova zahtijevaju potpunu predanost i odlučnost. Prvenstveno donositelja odluka. Izbjegavanje suočavanja s izazovima, njihovo ignoriranje, a u pojedinim slučajevima čak i poticanje (od strane država kandidatkinja) mora biti jasno prepoznato od strane EU. Ne smije biti ignorirano i zapostavljeno prije i tijekom pregovaračkog procesa. Uopće ne treba sumnjati da će izazovi s kojima se te države sada (u pregovaračkom procesu) suočavaju, ponovo izaći na svjetlo dana i snažno negativno utjecati na EU. Ukoliko se ne riješe tijekom pregovaračkog procesa. Može doći do dodatnog disbalansa koji u EU već postoji djelovanjem pojedinih država u skladu s isključivo vlastitim interesima koji negiraju sadržaj ugovora o funkcioniranju EU.

Dodatno bi moguće odustajanje od već dogovorenih načela pregovaračkih procesa sasvim sigurno negativno utjecalo na pregovaračke procese sa Turskom²⁹, Ukrajinom, Moldovom i Gruzijom. Selektivna primjena različitih načela te njihova promjena tijekom procesa pregovaranja na različite države u različitom opsegu negativno utječe na šercepciju EU izvan nje same. Tako da bi takve promjene, koje bi nima koristile, mogle tražiti i druge države. Odnosno primjenu mjerila, koja bi u skladu s njihovim traženjima bila njima posebno prilagođena. Time EU dolazi u situaciju moguće dodatne snažne unutarnje destabilizacije, te gubitka svog onog utjecaja i važnosti u međunarodnoj zajednici koji EU desetljećima uporno i mukotrpno gradi. Mišljenja smo da trenutno ne postoje razlozi zbog kojih bi se utvrđeni pregovarački kriteriji razvodnili za potrebe zemalja WB6 a sve kako bi smanjili manevarski prostor Rusiji i njenim zlonamjernim djelovanjima na i prema WB6.

S tim se prijetnjama stabilnosti i sgurnosti WB6 trebamo i možemo suočiti na drugi način. Jačanjem proeuropskih osjećaja u stanovništvu WB6, istinitim i potpunim informiranjem ukazujući na sve prednosti, ali otvoreno i na one loše posljedice pristupanja u EU kao što je migracija visoko-obrazovanih kadrova i dijela stanovništva prema „starijim“ zemljama članicama EU. Brojni su pozitivni primjeri zemalja koje su postale članice EU na kratkoročnoj, a posebno na dugoročnoj osnovi. Treba jasno i transparentno raditi na jačanju uloge civilnog društva pomno pazeći na to da se te aktivnosti ne iskoriste u zlonamjerne i partikularne interese pojedinih političkih čimbenika na lokalnoj i regionalnoj razini.

²⁹ Koliko je Turskoj bitno članstvo u EU, i to posebno u sadašnjoj vrlo zahtjevnoj gospodarskoj i financijskoj krizi, pokazuje činjenica da je ejdan od vujeta koji je Švedska morala obećati u kontekstu dobivanja sugalsnosti Turske za Švedsko članstvo u NATO savezu, javno iskazivanje potpore koju će Švedska dati Tuskoj u njenom pristupanju EU.

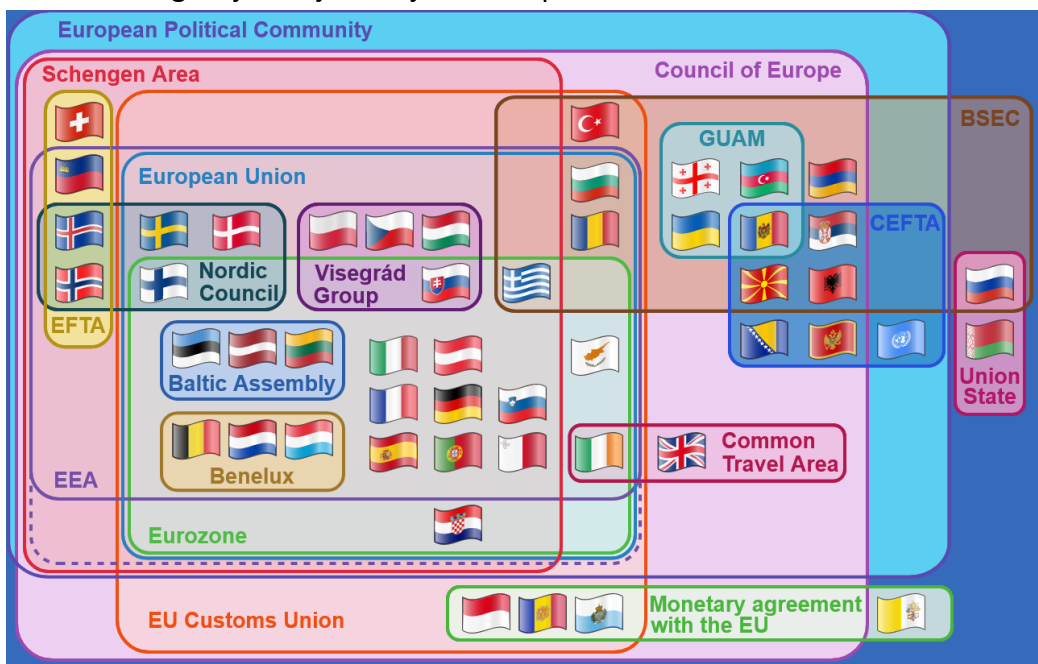
Ne treba robovati predrasudama. Treba jasno komunicirati sve prednosti kao i izazove. Treba izbjegavati, u konstruktivnom komuniciranju, jezik političke korektnosti koji izbjegava stvarno identificiranje izazova, analizu posljedično-uzročnih veza te potpuno traženje i definiranje izazova. Stanovništvu se ne treba nuditi datume o mogućem pristupu jer pristup treba povezati s ovisnosti transformacije društva i države sukladno postavljenim kriterijima. Treba djelovati na zaustavljanju negativnih projekata kao što je Otvoreni Balkan a poticati Berlinski te Brdo-Brijuni proces.

Istovremeno treba uporno rješavati brojna otvorena bilateralna pitanja između država WB6 kao i rješavanje otvorenih pitanja koje te države imaju s postojećim članicama EU. S tim da otvorena pitanja s članicama EU ne bi trebala ići u pravcu zlouporabe pristupnog procesa s ciljem postizanja neprihvatljivih političkih rješenja.

EU sudjeluje u nekoliko procesa Kojima WB6 države želi potaknuti na brže promjene i ispunjavanje postavljenih kriterija pristupa u EU. Berlinski process, Brdo-Brijuni process, Otvoreni Balkan (koji je praktički ugašen jer se shvatilo da je to process kojim su Srbija i Albanija htjele izdominirati taj prostor (dez)integrirati ga u skladu sa svojim interesima zanemarujući intrese drugih država s tog postora) te Europska politička zajednica su najvažniji u tome. Posebno treba naglasiti posljednju inicijativu francuskog predsjednika Macrona o pokretanju Europske političke zajednice (EPZ). Ona ne smije zamijeniti niti preuzeti ulogu institucija koje već postoje (kao što je Vijeće Europe). Također ne smije biti ni izlika ni povod da se zemljama WB6, kao i drugim državama koje se nalaze u pregovaračkom procesu s EU uskrati pravo na pristupanje EU. Ta zajednica treba biti forum gdje će zemlje članice EU, zemlje kandidatkinje kao i one koje ne žele biti članice EU ali su svojim

demokratskim uređenjem zavrijedile biti članice EU (npr članice EFTA-e), mogu otvoreno komunicirati sve prednosti i nedostatke članstva u EU. EPZ treba pokazati zemljama kandidatkinjama kako se treba ponašati u članstvu EU, kako treba komunicirati izazove, kako surađivati i kako graditi zajedničke sposobnosti i mogućnosti, kako izgrađivati demokraciju, sigurno i stabilno društvo, te institucije države koje će služiti svojim građanima.

Sljedeći prikaz³⁰ pokazuje nam svu složenost odnosa i različitih integracijskih djelovanja na europskom kontinentu:

Kineski “Jedan pojas jedan put” process ima potpuno druge ciljeve i gradi se na potpuno drugim temeljima. Koji nisu nužno korisni za sve dionike tog procesa.

Dodatni razlog zbog kojeg Ukrajini treba pružiti svu nužnu i neophodnu pomoć u obrani od ruske agresije leži u činjenici da

³⁰ https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/6/6a/Supranational_European_Bodies.svg

će pobjeda Ukrajine utjecati na ostvarenje koncepta Ruskog svijeta. Ukrajinska pobjeda smanjit će njegov negativan potencijal te moguće dovesti i do njegovog kolapsa. Na takav će se način utjecati i na koncept Srpskog svijeta koji je Srbija osmislila po uzoru na koncept Ruskog svijeta. Smanjit će se negativni potencijali Srbije u “stvaranju unutarnje te izvozu” nestabilnosti u svoje okruženje. Srbija će biti prisiljena stvarno se okrenuti prema sebi te izazovima čije rješavanje potiskuje već desetljećima. U tom procesu se ne treba voditi kratkoročnim već dugoročnim rješenjima. Ukoliko Srbija (a to se odnosi i na druge države koje žele postati članica EU, a nisu u stanju iskreno i potpuno se suočiti s brojnim izazovima) ne prepozna sve svoje ranjivosti i slabosti koje priječe njenu demokratizaciju i deradikalizaciju, i kao takva uđe u EU, te će ranjivosti i slabosti i dalje biti meta zlonamjernih napadača. Koji će ih moći uspješno koristiti za promociju vlastitih ciljeva i daljnju destabilizaciju društva i države. Ali ovaj put i društava i država koja su članice EU. To nije nešto što bi EU smjela sebi dozvoliti.

U suočavanju s brojnim izazovima koji opterećuju i usporavaju eurospku budućnost WB6 trebalo bi se koristiti ključnim strategijskim odrednicama koje je hrvatska politika prepoznala i artikulirala s ciljem stvaranja, osamostaljenja, pobjede i demokratizacije Republike Hrvatske u vremenu od 1990.-1998. Tri su ključne odrednice (stratagemi) te strategije³¹:

1. Pravilo kontinuirane interakcije i komunikacijske otvorenosti.
 - a. Zagovarati, objašnjavati, činiti dostupnim širokoj javosti (na ancionalnoj i međunarodnoj razini) vlastite stavove, odluke, djelovanja, posljedice vezane na pregovarački proces.

³¹ Miroslav Tuđman, Gordan Akrap: Strategijske odrednice dr. Franje Tuđmana 1990.-1998. (u procesima stvaranja, obrane i oslobođanja Hrvatske); ppt prezentacija, IPA Split, 3.8.2023.

- b. Upoznavati ciljane publike sa svim posljedicama pregovaračkog procesa te mogućeg pristupanja EU.
 - c. Stvarati komunikacijska uporišta u poslovnim, društvenim, medijskim krugovima s ciljem objektivnog obavještavanja o pristupnom procesu i njegovom razvoju sa svim posljedicama.
 - d. Ukazivati na nužnost usklađivanja politika zemlje kandidata s politikama EU ukazujući na činjenicu da se ne radi o „tamo nekoj administraciji koja donosi odluke mimo volje zemalja članica“ nego o procesu gdje sve zemlje članice imaju bitnu ulogu u procesu njihovog donošenja.
 - e. Prepoznavanje i identificiranje aktera koji će svojim djelovanjem pokušati negativno utjecati na pregovarački proces.
 - f. Identificiranje pojedinaca, grupa, organizacija, pravnih osoba koje su svjesne stvarnosti i koje mogu poslužiti u borbi protiv protuobavijesti s kojima će se dionici tog procesa suočavati.
2. Strateško rješavanje problema, odnosno prepoznavanje i određivanje prioriteta.
- a. Prepoznavanje proriteta s kojima se u pregovaračkom procesu sve strane trebaju učinkovito suočiti; identificiranje stvarnih nositelja negativnih aktivnosti kako na nacionalnoj tako i na međunarodnoj sceni je od ključne važnosti u ostvarenju ovog stratagema.
 - b. Prepoznavanje prioriteta utječe na određivanje redosljeda aktivnosti kao i na uzročno-posljedične veze u ostvarenju drugih stratagema.
 - c. Prepoznavanje te angažiranje svih onih koji mogu pomoći u procesima demokratizacije i

deradikalizacije društva i države koja se nalazi u pregovaračkom procesu.

3. Neutraliziranje protivnika izolacijom³².
 - a. Prepoznavanje i identificiranje stvarnih protivnika pregovaračkog procesa kako na nacionalnoj tako i na međunarodnoj razini.
 - b. Krajni cilj nije potcjenjivanje ni prisiljavanje pojedinog pretendenta na članstvo nego identificiranje protivnika (i njegovih vektora napadnih djelovanja) tog procesa koji svojim destruktivnim djelovanjem mogu negativno utjecati ne samo na pristupni proces nego i brojne druge demokratske procese u toj državi. Ali i na razini EU.
 - c. Definirati, te organizirati provedbu, jasne strategije koje treba koristiti u borbi protiv protivničkih strategija.
 - d. U ovim kao i drugim aktivnostima smiju se koristiti isključivo demokratska metode i sredstva.
 - e. Izolirati protivnika/protivnike na nacionalnoj i međunarodnoj razini, jasno ih i javno opisati, povezati s njihovim zlonamjernim i štetnim djelovanjima kao i vektorima, sredstvima i teodama koje u tom zlonamjernom djelovanju koriste.

³² Kad govorimo o protivniku (ili protivnicima) proširenja i pristupnih pregovaračkih procesa, govorimo o situaciji kad je većina stanovništva pojedine države izrazila sklonost pristupanju u EU dok se tom procesu manjina stanovništva, posebno vođena i instruirana pojedinim zlonamjernim interesima, koristi različitim metodama i sredstvima (uključujući i nasilna) kako bi taj proces usporila ili pak zaustavila. Ponavljamo da nikoga ne treba siliti da uđe u EU. EU je zajednica država koje su svojom voljom odlučile podijeliti dio svog suvereniteta s drugom zemljama članicama, povezati se, integrirati svoja znanja, sposobnosti i mogućnosti s drugim državama iz EU, te se okupiti oko istog sustava vrijednosti, uvjerenja i načela življenja u slobodnom demokratskom svijetu.

Treba jasno komunicirati sljedeću činjenicu kojom se izbjegava činjenje strateške pogreške u zamjeni teza:

- Članstvo u EU nije i ne smije biti cilj. Članstvo mora biti shvaćeno kao sredstvo s kojim će se postići krajnji cilj koji stoji pred tim društvom i državom: demokratizacija, deradikalizacija, sloboda kretanja ljudi, roba i usluga, okupljanje s ciljem integracije znanja, sposobnosti i mogućnosti kako na pojedinačnoj tako i na zajedničkoj razini, na razini fizičkih i pravnih osoba, jačanje vlastite otpornosti na buduće rizike i prijetnje djelovanjem kroz utvrđene mehanizme pomoći, suradnje i oporavka te brojne druge prednosti koje članstvo u EU povlači za sobom.

Zaključak

U svibnju 2019.³³ objavili smo „Analiza – Europska unija i Zapadni Balkan: mogućnosti, izazovi, rješenja“. i danas stojimo iza navedenog teksta te posebno tvrdnji kojima se opisuje sva složenost i zahtjevnost brojnih izazova kojima je WB6 opterećen:

Trenutačno je upitna sposobnost osmišljavanja relevantnih politika i dosljednog provođenja neophodnih društvenih transformacija. To je presudno ukoliko se želi doista konsolidirati demokratski poredak i razviti tržišna ekonomija. Međutim, dinamiku transformacije opterećuju problemi povijesnog nasljeđa – raspad bivše Jugoslavije u vrtlogu rata i vojnih operacija koje je pokrenuo Miloševićev nacionalistički režim i koje su

³³ <https://zagrebsecurityforum.com/analysis/id/1077>

presudno odredile odnose među novonastalim susjednim državama (osim Albanije). Gospodarska stagnacija, kao jedan od najznačajnijih problema u državama Zapadnog Balkana, uglavnom se ne rješava, ili se radi na krivi način ili s krivim, profesionalno i moralno nedoraslim, osobama. Zloupotrebom i manipuliranjem osjećajima nacionalnog identiteta politički akteri se desetljećima održavaju na vlasti učvršćujući partitokratski način upravljanja.

Zbog svega toga se može reći da su države Zapadnog Balkana primjer nerazvijenih demokracija, devastirana i podijeljena društva, slaba gospodarstva, oaze organiziranog kriminala zbog čega, a što je potpuno vidljivo iz političko-gospodarskih procesa u posljednjih godinu dana, predstavljaju laku metu Rusije, Kine i Turske, koje sve agresivnije žele proširiti svoj utjecaj na tom prostoru.

WB6³⁴ je područje koje bi trebalo biti visoko na listi međunarodnih (ali istovremeno i unutarnjih) pitanja s kojima se EU institucije moraju učinkovito

suočiti. EU sa svojim različitim instrumentima koji joj stoje na raspolaganju (prvenstveno instrumenti financijske pomoći, poslovna i druga ulaganja, programi potpora, razmjene znanja, suradnja s drugim institucijama na EU razini kao i razini zemalja članica, prekogranični razvojni projekti) može u bitnoj mjeri utjecati na stabilizaciju WB6 područja. Povratkom na postavke

³⁴ Izvor slike: <https://eng.cepsmn.org/a-new-momentum-for-progress-in-the-western-balkans/wb6-3/>

Berlinskog procesa³⁵, davanje potpore Europskoj političkoj zajednici je nužnost.

Ovdje se ne radi samo o mogućnosti da će netko drugi (Rusija, Kina, Turska, arapske zemlje) „ući“ na to područje te polako ali sigurno preuzeti kontrolu nad njim. Radi se o tome da

je područje WB6 poznato i prepoznato kao politički i sigurnosno vrlo nestabilno, jer je izloženo brojnim različitim i međusobno suprotstavljenim političkim silnicama. To je jedan od razloga zbog čega je teško naći neko univerzalno prihvatljivo rješenje kojim će se istovremeno moći primjeniti na sve države WB6. Postupnom integracijom (na pojedinačnoj razini nakon ispunjavanja postavljenih kriterija) zemlje članice WB6 mogu i trebaju postati članice EU kako bi se dugoročno smanjio krizni potencijal koji je visok ukoliko države WB6 ne prihvate europski sustav vrijednosti, uvjerenja i načela. Na takav način će se i razina vanjskih i sigurnosnih ugroza koje egzistiraju unutar EU smanjiti.

Buduće migrantske krize (a bit će ih još više kako se klimatske promjene budu pogoršavale posebno na području Afrike te Srednje Azije i Bliskog istoka) će se lakše upravljati ukoliko to područje bude povezano institucionalnim vezama s EU. Smanjit će se razina unutarnjih sukoba te će se stvoriti prostor za gospodarski napredak razvijenijih zemalja članica EU. Tad se može očekivati ponavljanje procesa preseljenja visoko stručne radne snage iz novih zemalja članica EU prema onima u kojima je viši standard. Pitanje sigurnosti i stabilnosti južne te jugoistočne Europe izravno je povezano s pitanjima stabilnosti i sigurnosti WB6.

³⁵ Izvoro slike: <https://www.dw.com/hr/zapadni-balkan-ima-koristi-od-berlinskog-procesa/a-58147352>

U tom je smislu potrebno poticati prilagodbu javnog mijenja prema EU integracijama, jačanje utjecaja nevladinog sektora i civilnog društva, poticanje održivih ulaganja, jasno prikazivanje svih onih brojnih koristi koje su svojim članstvom stekle nove članice EU, depolitizaciju i izgradnju edukacijskog sustava koji će biti uključiv, istinit, relevantan i integrativan, poticanje slobode medija, ljudskih prava, neovisnosti represivnog i pravosudnog sustava. Treba stalno raditi na de-radikalizaciji društava i država te posebno na sprječavanje medijskog diskursa koji se u političkim aktivnostima može koristiti kao bi se zadobili pojedini politički bodovi ali kojima se društvo i država dijeli. A time i čini lakšim metama za različite maliciozne aktivnosti protubavještavanja protivnika.

Na takav će način istovremeno biti lakše i jednostavnije suočavati se s brojnim sigurnosnim izazovima s kojima se WB6 već suočavaju danas, kao i onih s kojima će se ovo područje suočavati a koji će svoje izvorište imati u malicioznim akterima

kao što je Rusija danas. A sutra netko treći.

Pitanje sigurne, stabilne i održive budućnosti ovog područja izravno je povezano s educiranjem i stvaranjem odgovornih

političkih elita koje se moraju, iskreno i odlučno, okrenuti vlastitim problemima i rješavati ih u neposrednoj suradnji sa svojim susjedima te multinacionalnim organizacijama kao što je, prvenstveno, EU. Izgradnja stabilnih društava, iskreno i potpuno rješavanje nagomilanih etničkih problema, suočavanje sa stvarnim razlozima nasilnog raspada Jugoslavije, stvaranje kulture dijaloga i suradnje, jačanjem svijesti o pripadnosti EU bez obzira na vjerske i etničke razlike, model je koji treba slijediti pri suočavanju sa svim izazovima koji su ovo područje oblikovali već nekoliko stoljeća.

Rusija protuobavijesti primarno stvara u srbijanskom medijskom prostoru te ih nesmiljeno širi u druge medijske prostore kako na području WB6 tako i šire. Brojni su primjeri koji nam ukazuju na rusko-srpsku informacijsku spregu³⁶. Borba protiv ovog oblika malicioznih operacija utjecaja mora se provoditi na integriranoj razini jačanjem sposobnosti cijelog društva, stvaranjem i jačanjem povjerenja društva u institucije država na nacionalnoj i međunarodnoj razini, trajnim educiranjem, razvojem vlastitih sposobnosti u cilju zaštite (utvrđenih te jasno definiranih) sustava vrijednosti, načela i uvjerenja na kojima se određena zajednica temelji. Ključnu ulogu u tom procesu može imati civilno društvo zajedno s medijima koji se trebaju vratiti odgovornom kvalitetnom novinarstvu. Također je potrebno poduzeti brojne institucionalne i razvojne aktivnosti kojima će se velike tehnološke tvrtke staviti pod kontrolu i nadzor u onom segmentu gdje se mogu pojaviti kao negativni multiplikatori malicioznih informacijskih operacija utjecaja (jer je tehnološkim tvrtkama primarno stvaranje materijalnog bogatstva u odnosu na istinu te dugoročno održivo društvo) zbog različitih prioriteta države i tehnoloških tvrtki³⁷.

Notes/Bilješke:

³⁶ <https://zagrebsecurityforum.com/analysis/id/2089>,
<https://zagrebsecurityforum.com/analysis/id/2091>,
<https://zagrebsecurityforum.com/analysis/id/2090>,
<https://zagrebsecurityforum.com/analysis/id/3098>,
<https://zagrebsecurityforum.com/analysis/id/3099>,
<https://zagrebsecurityforum.com/analysis/id/3103>,
<https://zagrebsecurityforum.com/analysis/id/3106>,
<https://zagrebsecurityforum.com/analysis/id/3107>,
<https://zagrebsecurityforum.com/analysis/id/4183>

³⁷ Prioritet države treba biti opće dobro svih stanovnika dok je prioritet, posebno velikih tehnoloških tvrtki, stjecanje monopola te povećanje materijalne dobiti.

